

Tietosuoja – aina ajankohtainen aihe

Tietosuoja korostuu sosiaali- ja terveydenhuollossa, koska asiakkaan tiedot ovat salassa pidettäviä ja lain-säädäntö antaa asiakkaille monia oikeuksia, jotka koskevat heidän tietojensa rekisteröintiä, käsittelyä ja käyttöä. Kansallisten tietojärjestelmäpalveluiden käyttöönoton myötä tietoja voidaan käsitellä maan laajuisesti, joten asiakkaan informoimiseen tulisi kiinnittää vielä enemmän huomiota. Asiakkaalle on kerrottava asiakas- ja hoitosuhteen alkaessa mihin hänen antamiin tietoja käytetään, mistä muualta häntä koskevia tietoja hankitaan, mihin ne talletetaan, kenelle ja millä ehdoin tietoja luovutetaan. Lisäksi asiakkaalla on oikeus tutustua hänestä talletettuihin tietoihin ja pyytää virheellisten tietojen korjaamista. Asiakkaan suostumus tarvitaan asiakirjojen ja niissä olevien tietojen luovuttamiseen, asiakas voi rajata tietojen luovuttamista sekä asiakkaalla on oikeus saada lokitiedot nähtäväkseen.

Tietosuojaan liittyvät asiat kuten asiakkaan informoiminen on koettu hankalaksi asiaksi ja todettu sen vievän terveydenhuollon ammattihenkilöiltä liikaa aikaa. Etukäteen annettu tieto asiakkaalle tietojen käsittelystä ja käytöstä edesauttaa myös asiakkaiden luottamuksen syntymistä terveydenhuollon toimintaa ja kansallisia tietojärjestelmiä kohtaan eivätkä asiakkaat välttämättä rajaa kiellolla tietojen luovutusta. Jälkikäteen seuranta voidaan tehdä tietojärjestelmien käyttölokeista. Organisaatioilla on vastuu, että asiakas- ja potilastietojärjestelmien käyttöoikeudet perustuvat henkilöiden työtehtäviin. Tietojärjestelmien käyttölokeja valvotaan omaehtoisesti ja organisaatiot ovat tehneet valvonta- ja seurantasuunnitelmia lokitietojen seuranta varten. Organisaatioissa voi henkilökunta esittää epäilynsä tietojen väärinkäytöstä ja lisäksi asiakas voi pyytää lokitietojen tarkastusta. Yleensä organisaatioissa kaikki esitetyt epäilyt tarkistetaan ja mikäli väärinkäyttöä on, henkilöä kuullaan, ja väärinkäytön sanktio määritellään rikkomuksen vakavuuden perusteella. Lokitietojen tarkastelussa voidaan myös hyödyntää automatiikka, kuten tässäkin numerossa julkaistavassa artikkelissa on esitetty.

Terveydenhuollon henkilöstön tietosuoja- ja tietoturvatietämys ja osaaminen on tutkimusten mukaan pää-

sääntöisesti hyvä. Kuitenkin vielä on epätietoisuutta esimerkiksi tietojen luovutuskäytännöistä. Organisaatioissa on edelleen tarve järjestää tietosuojaan ja tietoturvaan liittyvää koulutusta, tehdä yhtenäisiä ohjeistuksia sekä tiedottaa tehokkaammin niistä. Uuden oma-valvontasuunnitelman tarkoituksena on myös varmistaa, että organisaation henkilökunta hallitsee käytössään olevien tietojärjestelmien käytön ja osaa ottaa huomioon asiakas- ja potilastietojen salassapitoon ja tietoturvaan liittyvät vaatimukset. Lisäksi omavalvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon tietojärjestelmien käyttöympäristöön, ylläpitoon ja päivitykseen liittyvät asiat. Kansallisen strategian mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöiden eritasoiseen koulutukseen lisätään myös tietosuojaan ja tietoturvaan liittyvää koulutusta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioissa on henkilötietojen käsittelyn seuranta ja valvontaa varten pitänyt olla nimettyä tietosuojavastaava jo useita vuosia. Tietosuojavastaava toimii henkilökunnan tukena asiakastietojen käsittelyn tietosuojaan liittyvissä asioissa. Muilla toimialoilla Euroopan unionin uusi tietosuoja-asetus mahdollisesti edellyttää tietosuojavastaavan tehtävän perustamisen kaikkiin julkisyhteisöihin sekä yrityksiin. Sosiaali- ja terveydenhuollossa toimivien tietosuojavastaavien roolia, asemaa ja kokemuksia on selvitetty kyselytutkimuksella. Kyselyn mukaan tietosuojavastaavat toimivat neljänlaisessa roolissa: asiantuntijana, kouluttajana, valvojana ja yhdyshenkilönä. Tutkimustulokset osoittivat, että tietosuojavastaavat kokevat asemansa pääosin vahvaksi ja arvostetuksi, mutta asemaa heikentävät koulutuksen riittämättömyys, toimintaresurssien puute ja työtehtävien epäselvyys. Organisaatioissa on selkiytettävä tietosuojavastaavien työtehtäviä ja myös osoittaa resursseja koulutukseen.

Tietosuojaan liittyviin asioihin on kiinnitetty huomiota ja monet asiat ovat parantuneet vuosien kuluessa, mutta organisaatioissa on jatkuvasti myös pidettävä henkilökuntansa tietoisena tietosuojasta.

Kristiina Häyrinen
päätoimittaja